

Hamnet
—Maggie
O'Farrell

Traducció de Marc Rubió Rodon

 l'altra
editorial

Hamnet
—Maggie
O'Farrell

Traducció de Marc Rubió Rodon

Hamnet

MAGGIE O'FARRELL

HAMNET

Traducció de Marc Rubió

Barcelona

Títol original: *Hamnet*
© Maggie O'Farrell, 2020

Primera edició: febrer del 2021

© de la traducció: Marc Rubió Rodon, 2021

Aquest llibre s'ha publicat gràcies al suport de Literature Ireland.

© d'aquesta edició: L'Altra Editorial
Gran Via de les Corts Catalanes, 628, àtic 2a
08007 Barcelona
www.laltraeditorial.cat

Maquetació: EdicTal

Producció de l'ePub: booqlab
ISBN: 978-84-123123-3-1

Qualsevol forma de reproducció, distribució,
comunicació pública o transformació d'aquesta obra
requereix l'autorització prèvia i per escrit de L'Altra.
Tots els drets reservats.

Al Will

NOTA HISTÒRICA

Durant la dècada del 1580, una parella que vivia a Henley Street, Stratford, va tenir tres fills: la Susanna i, després, el Hamnet i la Judith, que eren bessons.

El nen, el Hamnet, va morir el 1596, quan tenia onze anys.

Uns quatre anys després, el pare va escriure una obra de teatre titulada *Hamlet*.

Ai, senyora, ja n'és ben mort,
sota terra jeu:

herba tendra damunt del front
i una llosa al peu.

Hamlet, acte iv, escena v^{*}

Hamnet i Hamlet són de fet el mateix nom, completament intercanviables als arxius de Stratford de finals del segle XVI i principis del XVII.

Steven Greenblatt, «The death of Hamnet and the making of *Hamlet*», *New York Review of Books* (21 d'octubre del 2004)

* Totes les cites de *Hamlet* que apareixen a la novel·la estan extretes del llibre *Shakespeare (Versions a peu d'obra)*, publicat per Núvol el desembre del 2016, amb traducció de Joan Sellent.

Un nen baixa un tram d'escala.

L'escala és estreta i gira sobre si mateixa. El nen agafa cada esglaó a poc a poc, fent lliscar el cos contra la paret, i les botes topen contra terra amb un cop sord.

Prop del final, s'atura un moment i mira enrere, d'allà per on ha vingut. Llavors, sobtadament decidit, salta els tres últims esglaons, com acostuma a fer. Quan aterra tentativeja i cau de genolls sobre l'enllosat.

És un dia de finals d'estiu, xafogós, sense vent, i a l'habitació de baix s'hi dibuixen unes llargues franges de llum. Des de fora el sol espurneja furiosament i les finestres de gelosia són un enreixat groc, encastat al guix de les parets.

El nen s'aixeca i es refrega els genolls. Mira cap a una banda, escales amunt; mira cap a l'altra, incapaç de decidir cap on hauria d'anar.

L'habitació està buida i el foc remuga a la llar, brases taronges sota unes tènues espirals de fum. Les ròtules li bateguen adolorides, al compàs del cor. S'està dret amb una mà arrepenjada a la balda de la porta que dona a l'escala, enlairant la punta de cuir de la bota, plena de rascades, a punt per posar-se en marxa, per arrencar a córrer. Els cabells, clars, gairebé daurats, se li aixequen al front, com un tupè.

Aquí no hi ha ningú.

El nen fa un sospir, inspira l'aire calent i polsós, travessa l'habitació fins a la porta d'entrada i surt al carrer. El soroll dels carretons, els cavalls, els venedors ambulants, els crits de la gent, un home que llança un sac des d'una habitació alta, no li arriba. Deambula per davant de la casa i entra a la porta del costat.

L'olor de casa els seus avis sempre és la mateixa: una barreja de fum de llenya, cera, pell, llana. És semblant però indefiniblement diferent de la que se sent al petit edifici contigu de dues habitacions on el nen viu amb la seva mare i les seves germanes, i que el seu avi va construir en un estret espai adjacent a la casa gran. A vegades el nen no entén com pot ser que això sigui així. Al capdavant, els dos habitatges estan separats només per una paret prima de

canyís, però l'aire és diferent a cada lloc, l'olor és diferent, la temperatura és diferent.

En aquesta casa hi ressonen les ràfegues i els remolins d'aire, els cops i els repics de martell del taller de l'avi, els trucs i els crits dels clients que s'acosten a la finestra, el xivarri del pati de darrere, les anades i vingudes dels seus oncles.

Però no pas avui. El nen està dret al passadís, parant l'orella per sentir el senyal d'alguna activitat. Des d'aquí veu que el taller, a mà dreta, està buit, els tamborets de les taules de treball desocupats, les eines aturades damunt dels taulells, una safata de guants abandonats, com les empremtes d'unes mans, deixats allà a la vista de tothom. La finestra des d'on atenen els clients està ben tancada amb un forrellat. Al menjador, a mà esquerra, no hi ha ningú. Hi ha una pila de tovallons sobre la taula llarga, una espelma apagada, un munt de plomes. Res més.

Crida a manera de salutació, un so interrogatiu. Una vegada, dues, repeteix el mateix soroll. Després inclina el cap i torna a parar l'orella.

Res. Només el cruixit de les bigues que es dilaten lentament al sol, el sospir de l'aire que passa d'una habitació a l'altra per sota les portes, el fregadís de les cortines de lli, la crepitació del foc, el soroll indefinible d'una casa en repòs, buida.

Els dits del nen estrenyen el ferro del mànec de la porta. La calor del dia, tot i que ja és tard, fa que la suor li brolli del front i li regalimi per l'esquena. El mal als genolls se li aguditza, sent una fiblada, i després li torna a marxar.

El nen obre la boca. Un per un, crida el nom de totes les persones que viuen aquí, en aquesta casa. L'àvia. La criada. Els oncles. La tia. L'aprenent. L'avi. Diu tots els noms, un darrere l'altre. Per un moment, li passa pel cap dir el nom del seu pare, cridar-lo també, però el seu pare és a quilòmetres, hores i dies de distància, a Londres, un lloc on ell no ha estat mai.

Però ¿on s'han ficat, li agradaria saber, la seva mare, la seva germana gran, la seva àvia, els seus oncles? ¿On és la criada? ¿On és l'avi, que de dia no acostuma a sortir de casa sinó que normalment és al taller, esperonant l'aprenent o calculant els beneficis en un llibre de comptabilitat? ¿On és tothom? ¿Com pot ser que les dues cases estiguin buides?

Avança pel passadís. A la porta del taller, s'atura. Mira de cua d'ull per assegurar-se que no el veu ningú i hi entra.

El taller de guants del seu avi és un lloc on no el deixen entrar gairebé mai. Fins i tot té prohibit parar-s'hi a la porta. No et quedis aquí fent el dropo, rugeix el seu avi. ¿Que potser un home no pot fer una jornada de treball honrada sense que la gent es pari per mirar-se'l embadocada? ¿No tens res millor a fer que estar-te aquí caçant mosques?

El Hamnet és ràpid de cap: no li costa entendre les lliçons dels mestres. Sap captar la lògica i el sentit del que li expliquen, i de seguida memoritza les coses. És capaç de recordar verbs i temps verbals, gramàtica, retòrica, números i càlculs amb tanta facilitat que, a vegades, pot despertar l'enveja dels altres nens. Però també es distreu amb facilitat. Un carro que passa pel carrer durant la lliçó de grec fa que deixi d'estar atent a la pissarreta i es pregunta on deu anar aquell carro i què deu transportar, fa que pensi en aquell dia que el seu oncle els havia portat a ell i a les germanes dalt d'un carro ple de fenc, que fantàstic que havia sigut, la flaire penetrant del fenc acabat de tallar, les rodes que giraven al ritme de les peülles de l'euga cansada. Aquestes últimes setmanes, a l'escola, li ha tocat el rebre més d'una i dues vegades per no haver parat atenció (la seva àvia li ha dit que si torna a passar, encara que sigui només una vegada, ho farà saber al seu pare). Els mestres no ho entenen. El Hamnet aprèn molt de pressa, pot recitar la lliçó de memòria, però no és capaç de mantenir la concentració.

El vol d'un ocell al cel pot fer que s'interrompi a mitja frase, com si per art de màgia s'hagués quedat mut. Veure de cua d'ull una persona que entra a l'habitació pot portar-lo a deixar el que està fent –menjar, llegir, els deures d'escola– i quedarse-la mirant com si tingués algun missatge important només per a ell. Té tendència a sortir dels límits del món real i tangible que l'envolta per endinsar-se en un altre lloc. Pot estar assegut físicament en una habitació, però mentalment és en alguna altra banda, algú altre, en un lloc que només coneix ell. Desperta't, noi, li crida l'àvia, fent petar els dits. Torna, li etziba la seva germana gran, la Susanna, fent-li vibrar l'orella amb uns copets del dit índex. Estigues atent, li criden els mestres a l'escola. ¿On has anat?, li murmura la Judith, quan finalment retorna al món, quan es ressitua, quan mira al seu

voltant i s'adona que és una altra vegada a casa, a la taula, envoltat per la seva família, la seva mare que l'observa amb un mig somriure, com si sabés exactament on ha estat.

De la mateixa manera, ara, a l'entrar a l'espai prohibit del taller de guants, el Hamnet ja ha perdut la noció del que havia de fer. S'ha alliberat momentàniament del que el lligava, del fet que la Judith no es troba bé i necessita algú que se n'ocupi, de la urgència de trobar la seva mare o la seva àvia o qualsevol que pugui saber què cal fer.

Hi ha unes quantes pells penjades d'una barra. El Hamnet en sap prou per reconèixer la pell clapejada d'un cérvol, de color vermell teula, la delicada i dúctil cabritilla, les pells més petites dels esquiroles, el pelatge aspre, rugós, del porc senglar. A mesura que s'hi acostava, les pells comencen a bellugar-se i a cruixir, com si encara hi quedés vida, just la necessària per sentir que s'acosta. El Hamnet allarga un dit i toca la pell de cabra. És inexplicablement suau, com la carícia d'una alga de riu a les cames quan es banya els dies de calor. La pell es gronxa suaument, les potes esteses, tibants, com si volés, com un ocell o un gul.

El Hamnet es gira, es fixa en els dos seients de la taula de treball: el de cuir encoixinat, que el fregament de les calces de l'avi ha desgastat fins a deixar-lo ben llis, i el tamboret de fusta dura del Ned, l'aprenent. Veu les eines, suspeses als ganxos de la paret de sobre la taula. És capaç d'identificar les que serveixen per tallar, les que serveixen per estirar la pell, les que són per foradar-la i cosir-la. Veu que l'eixamplador de guants més estret, utilitzat per als guants de dona, no és al seu lloc, sinó que ha quedat a la taula on el Ned treballa capcot, les espatlles encorbades, els dits lleugers i nerviosos. El Hamnet sap que el seu avi necessita pocs motius per escridassar el noi, o una cosa pitjor, de manera que agafa l'eixamplador, sospesa la fusta càlida de l'estri i el torna a penjar al ganxo que li correspon.

Quan està a punt d'obrir el calaix on guarden els rodets de fil i les capsas dels botons –amb molt de compte, amb molt de compte, perquè sap que el calaix grinyolarà–, un soroll, un lleuger fregadís, li arriba a les orelles.

En qüestió de segons, el Hamnet ha sortit disparat, ha enfilat el passadís i irromp al pati. S'ha recordat de la missió que tenia. ¿Què feia remenant les

coses al taller? La seva germana es troba malament: el que ha de fer és anar a buscar ajuda.

Obre d'una revolada, una per una, la porta del cobert de la cuina, la del cobert de la cervesa, la del safareig. Tots aquests edificis annexos estan buits i se'ls troba foscos i freds. El Hamnet torna a cridar, aquesta vegada amb la veu una mica ronca i escanyada. S'arpenja a la paret de la cuina i clava una puntada de peu a una closca de nou, que saltironeja fins a l'altra punta del pati. Se sent profundament desconcertat d'estar tan sol. Hi hauria d'haver algú, per aquí; sempre hi ha algú. ¿On pot ser la gent? ¿Què se suposa que ha de fer ara? ¿Com pot ser que hagi sortit tothom? ¿Com pot ser que la seva mare i la seva àvia no siguin a casa, com de costum, obrint escarrassadament les portes del forn, remenant una cassola que tenen al foc? El Hamnet està dret al pati i mira al seu voltant: la porta que dona al passadís, la porta del cobert de la cervesa, la porta de casa seva. ¿On hauria d'anar? ¿A qui hauria de demanar ajuda? ¿I on és tothom?

Tota vida té el seu punt crucial, el seu eix, el seu epicentre, del qual tot emana i al qual tot torna. Aquest moment és el de la mare absent: el nen, la casa buida, el pati desert, el crit desatès. El Hamnet palplantat darrere la casa, cridant les persones que l'han alimentat, que l'han abrigat, que l'han bressolat fins a adormir-lo, que l'han agafat de la mà mentre feia els primers passos, que li han ensenyat a fer servir la cullera, a bufar la sopa abans de menjar-se-la, a mirar abans de travessar el carrer, a deixar tranquils els gossos que dormen, a rentar una tassa abans de beure, a no endinsar-se en aigües profundes.

I aquest moment quedarà dins del cor de la mare la resta de la seva vida.

El Hamnet arrossega les botes pel terra del pati. Encara veu les restes d'un joc amb què la Judith i ell s'han entretingut no fa gaire estona: els trossos de fil que la seva germana i ell lliguen a una pinya per després estirar-la i gronxar-la davant dels gatets que ha tingut la gata de la cuina. Són unes criatures petites, amb la cara com pensaments i uns coixinets flonjos a les potes. Quan li va arribar l'hora de parir, la gata es va ficar en un barril del magatzem i s'hi va

quedar amagada durant setmanes. L'àvia del Hamnet havia buscat la ventrada de gatets per tot arreu, decidida a ofegar-los tots, tal com acostumava a fer, però la gata havia frustrat les seves intencions mantenint els petits en secret, sans i estalvis, i ara ja estan mig crescuts, dos d'ells, i corren amunt i avall, s'enfilen als sacs i empaiten plomes, retalls de llana i fulles disperses. La Judith no se'n pot separar gaire temps. Normalment en té un d'amagat al davantal, un bony revelador amb un parell d'orelles punxegudes que la delaten, cosa que fa que l'àvia se sulfuri i amenaci d'endur-se'l al barril d'aigua de pluja. La mare del Hamnet, però, els diu en veu baixa que els gatets han crescut massa perquè l'àvia els ofegui.

—No ho podria fer, ara —els diu, en privat, eixugant les llàgrimes de la cara horroritzada de la Judith—. No tindria estómac: els gatets s'hi resistirien, ¿sabeu?; es defensarien.

El Hamnet s'acosta a les pinyes abandonades, els fils mig enfonsats a la terra trepitjada del pati. Els gatets no es veuen per enlloc. Amb la punta del peu, dona un copet a una pinya, que rodola tot traçant un arc imperfecte.

Aixeca els ulls cap a les cases, les nombroses finestres de la gran i l'entrada fosca de la seva. Normalment, la Judith i ell haurien estat encantats de quedar-se sols. En aquell mateix moment, ell estaria intentant convèncer-la de pujar a la teulada de la cuina amb ell, per provar d'arribar a les branques de la prunera, just sobre la paret del veí. Les branques estan plenes, abarrotades, de prunes, tan madures que sembla que la pell, d'un vermell daurat, estigui a punt d'esclatar; el Hamnet les ha vist des d'una finestra alta de casa els avis. Si fos un dia normal, estaria ajudant la Judith a pujar a la teulada per poder-se omplir les butxaques de fruita robada, malgrat els recels i les protestes de la seva germana. Ella és candorosa per naturalesa, i no li agrada fer res deshonest o prohibit, però en general el Hamnet en té prou amb quatre paraules per persuadir-la.

Avui, però, mentre jugaven amb els gatets salvats d'una mort prematura, la Judith li ha dit que tenia mal de cap i mal de coll, que tenia fred i després calor, i ha entrat a casa per estirar-se.

El Hamnet torna a travessar la porta de la casa principal i recorre el passadís. Està a punt d'obrir la porta del carrer quan sent un soroll. És un petit

esclafit, un copet, un so mínim, però és el soroll inequívoc d'un altre ésser humà.

–¿Hola? –crida el Hamnet, i espera. Res. Torna a sentir un silenci pesant provinent del menjador i la sala contigua.– ¿Qui hi ha?

Per un moment, i només per un moment, li passa pel cap la idea que pugui ser el seu pare, que ha tornat de Londres per sorpresa: ja ha passat alguna vegada. El seu pare serà allà, darrere d'aquella porta, potser amagat amb ganes de jugar, de ferli una broma. Si el Hamnet entra a l'habitació, el seu pare li saltarà a sobre; tindrà una bossa plena de regals; farà olor de cavalls, de fenc, de molts dies de viatge; abraçarà el seu fill i la galta del Hamnet toparà amb els rasposos i molestos botons del seu gipó.

Sap que no serà el seu pare. Ho sap, i tant que ho sap. El seu pare hauria respost al seu crit repetit, no s'hauria amagat mai en una casa buida. Tot i així, quan el Hamnet entra a la sala experimenta l'aclaparadora decepció de trobar-hi el seu avi, a tocar de la tauleta.

L'habitació està immersa en la penombra, la majoria de les finestres tapades. El seu avi està dret, girat d'esquena a ell, encorbat, remenant alguna cosa: papers, una bossa de roba, alguna mena de fitxes. Damunt la taula hi ha un gerro i una copa. La mà del seu avi furga entre aquests objectes, el cap inclinat, la respiració sorollosa.

El Hamnet fa un estossecc educat.

El seu avi es gira de cop, la cara desencaixada, furiós, brandant el braç com si es protegís d'un assaltant.

–¿Qui és? –crida–. ¿Qui hi ha?

–Soc jo.

–¿Qui?

–Jo. –El Hamnet es mou cap a l'estret feix de llum que entra per la finestra.– El Hamnet.

L'avi s'asseu amb un soroll sord.

–M'has espantat com una mala cosa, noi –crida–. ¿Què vol dir això d'entrar així d'esquitllentes?

–Ho sento –diu el Hamnet–. He cridat moltes vegades però no ha contestat ningú. La Judith es...

—Han sortit —l'interromp l'avi, amb un moviment sec de canell—. De totes maneres, ¿per què les vols, totes aquelles dones? —Agafa el gerro pel coll i l'acosta a la copa. El líquid (cervesa, pensa el Hamnet) surt a borbolls; una part cau dins la copa i l'altra damunt dels papers de la taula, cosa que provoca un renec de l'avi, que els eixuga de seguida amb la màniga. Per primera vegada, al Hamnet li passa pel cap que potser el seu avi està borratxo.

—¿Sabeu on han anat? —pregunta el Hamnet.

—¿Eeh?! —diu el seu avi, que encara està intentant eixugar els papers. Sembla que el fet d'haver-los desgraciat li ha provocat una gran ràbia que ha quedat desenfundada com un estoc. El Hamnet nota que la punta de l'espasa volta per l'habitació, buscant un adversari, i per un moment pensa en la vara de fusta d'avellana de la seva mare, i la manera com es veu atreta per l'aigua, només que ell no és cap corrent subterrani i la fúria del seu avi no té res a veure amb aquella vareta de saurí tremolosa. És una fúria tallant, punxeguda, imprevisible. El Hamnet no té ni idea del que passarà a continuació ni de què hauria de fer.

—No et quedis aquí amb la boca oberta —li diu l'avi, crispat—. Ajuda'm.

El Hamnet fa un pas endavant arrossegant els peus, després un altre. Es mou amb cautela; li ballen pel cap les paraules del seu pare: quan a l'avi li agafi un dels seus mals humors, no t'hi acostis. Sobretot no t'hi acostis. Guarda les distàncies, ¿em sents?

Això el seu pare l'hi havia dit durant la seva última visita, mentre ajudaven a descarregar un carro que havia arribat de l'adoberia. Al John, l'avi, li havia caigut un fardell de pells al fang i, endut per un rampell, havia llançat un ganivetet contra la paret del pati. Ràpidament, el seu pare havia estirat el Hamnet i se l'havia posat al darrere perquè no quedés al mig del pas, i el John havia marxat enfurit, sense dir ni una paraula. Després el seu pare havia agafat la cara del Hamnet amb les dues mans, els dits envoltant-li el clatell, clavant-li una mirada escrutadora. A les teves germanes no les tocarà, però ets tu qui em preocupa, va murmurar-li arrufant el front. Ja saps de quin mal humor et parlo, ¿oi? El Hamnet havia fet que sí amb el cap, però hauria volgut que aquell moment s'allargués, que el seu pare no deixés d'agafar-li el cap d'aquella manera: li havia proporcionat una gran sensació de lleugeresa, de confiança,

l'havia fet sentir completament valorat i estimat. Al mateix temps, havia notat que s'arremolinava dins seu un gran desassossec, com un menjar que la panxa es nega a pair. Va pensar en les paraules seques i esmolades que s'intercanviaven el seu pare i el seu avi, el gest que el seu pare feia contínuament d'afluixar-se el coll de la camisa quan estava assegut a taula amb els avis. Jura-m'ho, li havia dit el seu pare, quan encara estaven tots dos drets al pati, la veu enrogallada. Jura-m'ho. Necessito saber que no et passarà res quan jo no sigui aquí per veure-ho.

El Hamnet creu que està complint la seva paraula. Està guardant les distàncies. És a l'altre costat de la llar de foc. Encara que ho intentés, el seu avi no podria enxampar-lo.

L'avi escura la copa amb una mà i amb l'altra sacseja un full de paper per ferne caure les gotes.

–Agafa això –li ordena, i li allarga el full.

El Hamnet s'inclina endavant, sense moure els peus, i agafa el full amb la punta dels dits. Els ulls de l'avi són dues clivelles vigilants; treu la punta de la llengua per un extrem de la boca. Seu doblegat a la cadira: un gripau vell i trist damunt d'una pedra.

–I això. –El seu avi li allarga un altre paper.

El Hamnet s'inclina endavant de la mateixa manera, sense deixar de mantenir la distància necessària. Pensa en el seu pare, en com n'estaria de content i orgullós.

Ràpid com una guilla, l'avi s'abraona sobre ell. A continuació tot passa tan de pressa que el Hamnet no sabrà ben bé quina ha sigut la seqüència dels fets: el full cau balancejant-se a terra, la mà de l'avi l'engrapa pel canell, després pel colze, i l'estira endavant, cap al buit, cap a l'espai que el seu pare li havia dit que guardés, i l'altra mà de l'avi, en la qual encara té la copa, s'aixeca, veloç. Abans que senti cap dolor, la visió del Hamnet s'omple de taques –vermelles, taronges, els colors del foc, que l'inunden des d'un racó de l'ull. Després el dolor és viu, intens, atúidor. La vora de la copa li ha impactat just sota la cella.

–Això t'ensenyarà a no acostar-te d'amagat a la gent –diu l'avi amb veu calmada.

Al Hamnet li salten les llàgrimes des de tots dos ulls, no només del ferit.

–¿Ara em plores? ¿Com una donzelleta? Ets un desastre com el teu pare – diu l’avi amb indignació, i el deixa anar. El Hamnet fa un salt enrere i es dona un cop a la canyella amb el costat del llit de la sala.– Sempre plorant, somicant i gemegant –murmura el seu avi–. Cap fortalesa. Cap sentit comú. Aquest va ser sempre el seu problema. No perseverava mai en res.

El Hamnet torna a sortir corrent al carrer i s’eixuga la sang de la cara amb la màniga. Entra a casa seva i puja les escales fins a l’habitació de dalt, on hi ha una figura ajaguda al catre, al costat del gran llit encortinat dels seus pares. La figura, estirada damunt dels llençols, està vestida –una túnica marró, un gorro blanc amb les cintes descordades que li pengen sobre el coll. La Judith s’ha tret les sabates a correcció i han quedat capgirades al seu costat, com un parell de beines buides.

–Judith –diu el nen, i li toca la mà–. ¿Estàs una mica millor?

La nena aixeca les parpelles. Es queda mirant el seu germà un moment, com si fos des de molt lluny, i després torna a tancar els ulls.

–Estic dormint –murmura.

Té la mateixa cara que ell, en forma de cor, els mateixos cabells de color panotxa que li fan el mateix bec al front, des d’on també li creixen enlaire. Els ulls amb què l’ha mirat fugaçment són del mateix to –un ambre càlid, amb vetes daurades–, tallats pel mateix patró que els seus. Hi ha un motiu que ho explica: comparteixen data d’aniversari, de la mateixa manera que van compartir el ventre de la mare. Són bessons, nascuts amb pocs minuts de diferència, i són tan semblants com si haguessin nascut dins la mateixa bossa amniòtica.

El Hamnet tanca els dits al voltant dels de la seva germana –les mateixes ungles, la mateixa forma dels artells, tot i que ell els té més grossos, més gruixuts i bruts– i intenta defugir la idea que els hi nota calents i humits.

–¿Com estàs? –diu–. ¿Millor?

La Judith es mou una mica i cargola els dits dins dels del Hamnet. Aixeca la barbeta, l’abaixa. El nen veu que té un bony a la base de la gola. I un altre allà on l’espatlla es troba amb el coll. Se’ls queda mirant. Un parell d’ous de guatlla sota la pell de la Judith. Són pàl·lids, i estan allà arraulits com si estiguessin esperant a descloure’s. Un al coll, l’altre a l’espatlla.

La Judith diu alguna cosa, separa els llavis, la llengua se li belluga dins la boca.

–¿Què has dit? –li pregunta ell, i s’hi apropa inclinant-se més.

–La cara –diu ella–. ¿Què t’ha passat a la cara?

El Hamnet es posa una mà a la cella, hi nota la inflor, la humitat de la sang que li ha tornat a sortir.

–Res –diu–. No és res. Escolta –diu, més urgentment–, aniré a buscar un metge. No trigaré.

Ella diu alguna altra cosa.

–¿La mare? –repeteix ell–. Ara..., ara ve. No és lluny.

De fet, la mare està a més d’un quilòmetre i mig de distància.

L’Agnes té un tros de terra a Hewlands; l’hi arrenda el seu germà i s’estén des de la casa on va néixer ella fins al bosc. Hi cria abelles, en ruscós de cànem que brunzeixen plens d’una vida trafegosa i abnegada; hi ha fileres d’herbes, flors, plantes, tiges que s’entortolliquen a l’aspre. L’hort de bruixes de l’Agnes, diu la seva madrastra, i gira els ulls al cel.

La majoria de les setmanes, a l’Agnes se la veu movent-se amunt i avall entre aquestes fileres de plantes, desbrossant, posant la mà sobre les espirals dels ruscós, podant ara aquí ara allà, guardant-se certes flors, fulles, beines, pètals i llavors en una bosseta de pell que li penja a l’altura del maluc.

Avui hi ha anat a instàncies del seu germà, que ha enviat el fill del pastor a dir-li que alguna cosa passava amb les abelles: han sortit del rusc i s’han eixamenat entre els arbres.

L’Agnes voreja els ruscós i intenta captar el que li diuen les abelles; observa l’eixam que es mou al camp d’arbres fruiters, una taca negrosa escampada entre les branques que vibra i trepida furiosament. Alguna cosa les ha trastornat. ¿El temps, un canvi de temperatura, o potser és que algú ha pertorbat la vida del rusc? ¿Un dels nens, alguna ovella esgarriada, la seva madrastra?

Fa lliscar la mà per sobre, per sota i per dins del rusc, palpa la capa d’abelles que encara hi queden. Va amb un vestit folgat i sent la frescor de l’ombra fosca dels arbres, la trena gruixuda recollida a la coroneta, amagada sota una còfia

blanca. No porta cap vel d'apicultora que li tapi la cara: no se'n posa mai. Si ens hi acostéssim prou, veuríem que mou els llavis, fa petar la llengua i murmura petits sons als insectes que la sobrevolen, se li posen a la màniga, li topen a la cara.

Treu una bresca del rusc i es posa a la gatzoneta per examinar-la. Està plena a vessar d'una cosa que sembla una sola entitat mòbil: marró, amb franges daurades i tot d'ales en forma de petits cors. Són centenars d'abelles amuntegades que s'aferren a la bresca, el seu premi, la seva obra.

L'Agnes aixeca un pom de romaní ardent i el fa onejar delicadament sobre la bresca. El fum deixa un rastre en l'aire quiet de l'agost. Les abelles s'enlairen, a l'uníson, i formen un eixam sobre el seu cap, un núvol sense límits, una xarxa suspesa en l'aire que es precipita ara cap aquí ara cap allà.

L'Agnes grata la cera pàl·lida, amb compte, amb compte, i la fa caure en un cistell; la mel llisca per la bresca amb un degoteig mesurat, gairebé reticent. Lenta com la saba, d'un daurat taronjós, perfumada amb l'olor intensa de la farigola i la dolçor floral de l'espígol, va a parar dins del pot que sosté l'Agnes. Un fil de mel s'estén, engruixint-se i cargolant-se, des de la bresca fins al pot.

Hi ha una sensació de canvi, una agitació en l'aire, com si un ocell hagués passat volant silenciosament. L'Agnes, encara ajupida, mira cap amunt. El moviment fa que desplaci una mica la mà i li cauen al canell unes quantes gotes de mel, que li regalimen cap als dits i llisquen per la paret del pot. L'Agnes arrufa el nas, deixa la bresca a terra, s'aixeca i es llepa la punta dels dits.

Observa els ràfecs de palla de Hewlands, a mà dreta, la blanca tartera de núvols, les branques tremoloses del bosc a mà esquerra, l'eixam d'abelles entre les pomeres. Al lluny, el seu germà penúltim mena les ovelles pel camí de ferradura, un gaiato a la mà, el gos que s'acosta al ramat i se n'enretira com una bala. Tot és com hauria de ser. L'Agnes es queda mirant un moment el flux trepidant de les ovelles, el ràpid bellugueig de les potes, la llana penjant, empastifada de fang. Una abella se li posa a la galta; se la treu de sobre brandant la mà com si fos un ventall.

Després, i durant la resta de la seva vida, pensarà que si hagués marxat en aquell moment, si hagués recollit les bosses, les plantes, la mel, i hagués enfilat

el camí de tornada a casa, si hagués fet cas del seu desassossec sobtat, indescriptible, potser hauria pogut canviar el que va passar a continuació. Si hagués deixat estar les abelles, si hagués deixat que fessin la seva, en lloc d'intentar fer-les tornar als ruscós, potser hauria pogut evitar el que estava a punt de passar.

L'Agnes, però, no marxa. S'eixuga la suor del front i del coll, es diu que no sigui ridícula. Tapa el pot ple, embolica la bresca amb una fulla, posa les mans sobre el rusc següent, per llegir-lo, per entendre'l. S'hi inclina i sent el seu interior remorós, vibrant; percep la seva força, la seva potència, com una tempesta a punt d'esclatar.

El nen, el Hamnet, trota carrer enllà, tomba una cantonada, esquiva un cavall que s'espera, pacient, entre les vares d'un carro, voreja un grup d'homes reunits davant de la casa de la vila, inclinats els uns sobre els altres amb cara seriosa. Passa pel costat d'una dona que porta un nadó en braços i implora a un nen més gran que s'afanyi i vagi al seu pas, d'un home que tusta la gropa d'un ruc, d'un gos que menja alguna cosa i aixeca el cap per mirar com corre el Hamnet. El gos borda, una mena de reny sec, i després continua rosegant.

El Hamnet arriba a casa del metge –ha demanat indicacions a la dona del nadó– i truca a la porta. Es fixa momentàniament en la forma dels seus dits, de les ungles, i a l'observar-los li ve al cap la Judith; truca més fort, hi torna, truca encara més fort, crida.

S'obre la porta i hi apareix la cara estreta i empipada d'una dona.

–¿On s'és vist? –s'exclama fent onejar un drap, com si el nen fos un insecte i el volgués espantar–. Amb aquest rebombori n'hi ha per ressuscitar els morts. Au, bon vent.

La dona va per tancar la porta, però el Hamnet fa un salt endavant.

–No –diu–. Sisplau. Perdoneu, senyora. Necessito el metge. El necessitem. La meva germana... no es troba bé. ¿Pot venir a casa? ¿Pot venir ara mateix?

La dona agafa la porta amb fermesa, la mà envermellida, però mira el Hamnet amb deteniment i atenció, com si li llegís la gravetat del problema als trets de la cara.

–No hi és –diu al final–. Ha anat a veure un malalt.

El Hamnet s'ha d'empassar la saliva, fort.

–¿Em podeu dir quan tornarà, sisplau?

La pressió sobre la porta s'afluixa. El Hamnet fica un peu a la casa i deixa l'altre darrere seu.

–No t'ho sabria dir. –La dona se'l mira de dalt a baix, i es fixa en el peu que envaeix el seu vestibul. – ¿Què li passa a la teva germana?

–No ho sé. –Intenta pensar en la Judith, l'aspecte que tenia sobre els llençols, els ulls tancats, la pell enrogida i alhora pàl·lida. – Té febre. S'ha hagut d'estirar al llit.

La dona arrufa el nas.

–¿Febre? ¿No deu tenir pas bubons?

–¿Bubons?

–Bonys. Sota la pell. Al coll, sota els braços.

El Hamnet se la queda mirant; mira el petit replec de pell que se li fa entre les celles, la vora de la gorra, que li ha encetat el costat de l'orella i hi ha deixat una taca vermellosa, els rínxols que li surten rígids darrere el coll. Pensa en la paraula *bubons*, la seva ressonància vagament vegetal, el seu so polpós, que sembla que imiti el que descriu. Una por freda se li escampa pel pit, el cor se li cobreix instantàniament de gebre.

Ara la ganyota de la dona és més greu. Posa la mà al mig del pit del Hamnet i l'empeny enrere, cap enfora.

–Ves-te'n –li diu, la cara crispada–. Torna-te'n a casa. Ara mateix. Marxa. – Es disposa a tancar la porta però, llavors, a través d'una escletxa estretíssima, diu, no sense una certa amabilitat:– Diré al metge que hi vagi. Ja sé qui ets. Ets el del guanter, ¿oi? El net. De Henley Street. Quan torni, li demanaré que passi per casa vostra. Ara ves-te'n. Torna sense aturar-te. –A l'últim moment, afegeix:– I que Déu t'empari.

El Hamnet torna corrent. El món li sembla més agressiu, la gent més sorollosa, els carrers més llargs, el color del cel d'un blau oblic, invasiu. El cavall continua dret al costat del carro; ara el gos està arraulit al graó del portal d'una casa. Bubons, pensa altre cop. Ja l'ha sentida altres vegades, aquesta paraula. Sap què vol dir, sap què denota.

Segur que no és això, pensa, quan enfila el seu carrer. No pot ser. No pot ser de cap manera. En aquesta vila, ja fa anys que no se'n parla, d'això –no hi vol posar nom, no vol deixar que la paraula prengui forma, ni tan sols dins del seu cap.

Quan arribi a casa, ho sap, hi haurà algú. Quan obri la porta. Quan travessi el llindar. Quan cridi a algú, a qui sigui. Hi haurà una resposta. Hi haurà algú.

Sense que el Hamnet en sigui conscient, de camí a cal metge ha passat pel costat de la criada, dels seus avis i de la seva germana gran.

La seva àvia, la Mary, anava per un carreró, a baix, prop del riu, disposada a atendre unes comandes, el bastó estès per mantenir a ratlla les envestides d'un gall particularment empipat, la Susanna darrere seu. La Susanna l'acompanyava per portar-li el cistell dels guants –de pell de cérvol, de cabritilla, amb forro d'esquirol, amb forro de llana, amb brodats, llisos...

–No sé per quins set sous –deia la Mary just quan el Hamnet travessava sense ser vist el capdamunt del carreró– ets incapaç de, com a mínim, mirar la gent als ulls quan et saluda. Aquests són alguns dels millors clients de l'avi, i un pèl més de cortesia no ens aniria gens malament. De veritat que crec que... – La Susanna la seguia, girant els ulls en blanc, carregada amb el cistell ple de guants. Són com mans amputades, estava pensant, mentre deixava que la veu de l'àvia fos engolida pel seu propi sospir, per la visió d'una llenca de cel, retallada entre les teulades dels edificis.

El John, l'avi del Hamnet, era un dels homes que hi havia davant de la casa de la vila. Havia deixat la sala i els càlculs mentre el Hamnet era dalt amb la Judith, i, quan el nen corria a buscar el metge, estava girat d'esquena a ell. Si el Hamnet hagués tombat el cap al passar, hauria vist el seu avi obrint-se camí enmig d'aquell grup, inclinant-se cap als altres homes, agafant-los pel braç reticent, incitant-los, temptant-los, exhortant-los a acompanyar-lo a una taverna.

El John no havia sigut convidat a aquella trobada, però, com que havia sentit dir que es faria, s'hi havia presentat amb l'esperança d'atrapar els homes abans que es dispersessin. Per sobre de tot, el John vol erigir-se novament en un home important, influent, recuperar l'estatus que tenia temps enrere. Ho

pot fer, sap que pot. Només necessita l'atenció d'aquests homes, a qui coneix des de fa anys i que podrien donar fe de la seva diligència, de la seva fidelitat a aquesta vila. O, si més no, necessita el perdó o el beneplàcit del gremi i de les autoritats municipals. Ell havia sigut agutzil, i després un alt regidor; abans s'asseia al primer banc de l'església i portava una túnica escarlata. ¿Se n'han oblidat, d'això, aquests homes? ¿Com pot ser que no l'hagin convidat a aquesta reunió? Abans ell hi tenia influència, abans els tenia tots sota el seu domini. Abans ell era algú. I ara es veu relegat a viure de les monedes que li pugui enviar el fill gran des de Londres (i quin jove més exasperant havia sigut, rondant desvagat per la plaça, malgastant el temps; ¿qui hauria dit que arribaria a ser algú?).

El negoci del John encara és pròsper, d'alguna manera, perquè la gent sempre necessitarà guants, i si aquests homes estan al corrent dels seus tractes secrets en el comerç de la llana, de les seves citacions judicials per no anar a missa i les multes per llençar deixalles al carrer, què hi farem. El John pot assumir la seva reprovació, les seves multes i les seves reclamacions, els seus murmuris maliciosos sobre la ruïna de la seva família, l'exclusió de les reunions gremials. La casa on viu és una de les millors de la vila: això no l'hi traurà mai ningú. El que el John no pot suportar és que cap d'ells vulgui anar a fer un beure amb ell, compartir taula amb ell, escalfar-se a la seva llar. Davant de la casa de la vila, els homes li defugen la mirada i continuen conversant. No escolten el seu discurs preparat sobre la fiabilitat del negoci dels guants, sobre els seus èxits, els seus triomfs, no escolten les seves invitacions a anar a la taverna, a sopar a casa seva. Assenteixen fredament; li giren l'esquena. Un li dona uns copets al braç i li diu: esclar, John, esclar.

De manera que va a la taverna tot sol. Només una estona. No té res de dolent, que un home no vagi acompanyat. S'estarà assegut en aquella llum penumbrosa com el crepuscle, el cul d'una espelma a la taula, i observarà unes quantes mosques disperses que volen i revolen sobre la flama.

La Judith està estirada al llit i té la sensació que les parets s'arquegen cap endins i després tornen enfora. Ara cap endins, ara cap enfora. Les columnes del llit dels pares, en un racó, ondulen com serps; el sostre oneja com la

superfície d'un llac; es veu les mans massa a prop i després molt lluny. La línia en què el blanc del guix es troba amb la fusta fosca de les bigues trepida i anguileja. Té la cara i el pit calents, bullents, recoberts d'una suor viscosa, i en canvi es nota els peus glaçats. Tremola una vegada, una altra, es convulsiona i veu com les parets es bomben cap a ella, se li acosten, i després s'enretiren. Per deixar de fixar-se en les parets, en les columnes ondulants del llit, en el sostre mòbil, tanca els ulls.

Tan bon punt els tanca, és en un altre lloc. En molts llocs a la vegada. Travessa un prat, agafada de la mà d'algú. La mà és de la seva germana, la Susanna. Té els dits llargs i una piga al quart artell. La mà no vol que l'estrenyin: els dits, en lloc de cargolar-se al voltant dels de la Judith, es mantenen rígids. La Judith ha d'agafar aquella mà amb totes les seves forces, perquè no se li esmunyi. La Susanna camina a grans gambades per l'herba alta del prat i a cada pas la mà li sotragueja dins de la de la Judith. Si la Judith es deixa anar, podria quedar colgada sota l'herba. Es podria perdre, i podria ser que no la trobessin mai més. És important –vital– que la Judith no deixi d'estrènyer la mà. No l'ha de deixar anar de cap manera. Davant seu, ho sap, hi ha el seu germà. El cap del Hamnet apareix i desapareix entre l'herba. Té els cabells del color del blat madur. El nen avança saltironant pel prat, davant seu, com una llebre, com un estel.

Després la Judith es troba enmig d'una multitud. És de nit, fa fred; els fanals omplen de puntets lluminosos la foscor gelada. La Judith creu que és la fira de la Candelera. Es veu enmig de la multitud, i alhora per sobre, enfilada en unes espatlles fortes. El seu pare. Ella li estreny el coll amb les cames i ell l'agafa pels turmells; la Judith amaga les mans entre els cabells del pare, que són foscos i espessos, com els de la Susanna. Amb el dit petit, dona uns copets a l'arracada en forma d'anella que li penja de l'orella esquerra. El seu pare deixar anar un riure –la Judith en sent el retruny, com un tro que passa del cos d'ell al d'ella– i sacseja el cap perquè l'arracada repiqui contra la seva ungla. Hi ha la seva mare, i el Hamnet i la Susanna, i la seva àvia. La Judith ha sigut l'escollida perquè el pare la pugés a collibè; ella i prou.

Hi ha un gran esclat de llum. Les flames dels brasers resplendeixen ferotgement al voltant d'una plataforma de fusta, elevada fins a l'altura que

ocupa ella a les espatlles del seu pare. A la plataforma hi ha dos homes, vestits de daurat i vermell, amb tot de cintes i borles; porten uns barrets alts i la cara blanca com el guix, les celles ennegrides i els llavis pintats de vermell. Un d'ells fa un crit agut i penetrant i llança una bola daurada a l'altre, que de cop es capgira i entoma la bola amb els peus. El pare li deixa anar els turmells per aplaudir i ella se li aferra al cap: li fa pànic inclinar-se enrere i caure des de les seves espatlles entre la multitud excitada, enardida, i que fa olor de peles de patata, de gos mullat, de suor i castanyes. El crit de l'home li ha instal·lat la por al cor. No li agraden, els brasers; no li agraden, les celles dentades dels homes; no li agrada gens res de tot això. Silenciosament, comença a plorar, i les llàgrimes li regalimen per les galtes i es posen com perles entre els cabells del pare.

La Susanna i la seva àvia, la Mary, encara no han arribat a casa. La Mary s'ha aturat per parlar amb una dona de la parròquia: intercanvien planys i compliments, es donen copets al braç, però la Susanna no es deixa enganyar. Sap que a la dona no li agrada, la seva àvia, i veu que no pot parar de mirar al seu voltant, per sobre de l'espatlla, preguntant-se si algú observa la seva conversa amb la Mary, la dona del guanter caigut en desgràcia. La Susanna sap molt bé que a la vila hi ha moltes persones que temps enrere eren amigues de la família i ara travessen el carrer per esquivar-los. Ja fa anys que passa, però des que el seu avi va rebre una multa per no anar a missa, molts dels seus conciutadans han deixat córrer el fals civisme i quan se'ls creuen ni tan sols els saluden. La Susanna veu que la seva àvia es planta davant de la dona de tal manera que no pugui passar i no pugui evitar parlar amb ella. La noia ho veu, tot això. Saber-ho li crema el cap per dins, i li deixa unes marques negres de socarrim.

La Judith està estirada sola al llit i obre i tanca els ulls. No entén què li ha passat al dia. El Hamnet i ella estaven tibant trossos de fil perquè hi juguessin els nous gatets –sense perdre de vista l'àvia, perquè a la Judith li havia encarregat que tallés una mica de llenya menuda i li encerés la taula mentre el

Hamnet feia els deures– i de sobte havia sentit fluixera als braços, un dolor a l'esquena, una picor a la gola. No em trobo bé, li havia dit al seu germà, i ell havia aixecat el cap i li havia resseguit la cara amb els ulls. Ara ella està estirada en aquest llit i no té ni idea de com ha arribat fins aquí, on ha anat el Hamnet, quan tornarà la seva mare o per què no hi ha ningú.

A plaça, la criada triga molt a fer la tria de l'última muniada i flirteja amb el lleter, situat darrere la parada. Vaja, vaja, diu ell, sense deixar anar la galleda. Oh, replica la criada, estirant la nansa. ¿No deixareu que me l'emporti? ¿Que us emporteu què?, diu el lleter, aixecant les celles.

L'Agnes ha acabat de recollir la mel, ha agafat un sac i el romaní ardent i s'encamina cap a l'eixam d'abelles. Les ficarà al sac i les portarà cap al rusc, però amb delicadesa, amb molta delicadesa.

El pare és a Londres, a dos dies de viatge, i, en aquest moment, travessa Bishopsgate en direcció al riu, on té la intenció de comprar una d'aquelles creps que venen a les parades que hi ha a la riba. Avui té una gana terrible; ja s'ha despertat afamat, i ni l'esmorzar a base de cervesa i puré de civada, ni l'empanada que s'ha menjat per dinar, l'hi han saciat. Va amb molt de compte, amb els diners: els manté a prop del cos i no en gasta mai més dels necessaris. És un tema que suscita molta mofa per part dels que treballen amb ell. Hi ha qui diu que sota l'empostissat de l'hostal on s'allotja hi té amagades unes quantes bosses d'or: ell, quan sent dir això, somriu. Evidentment, no és veritat: tot el que guanya ho envia a casa, a Stratford, o s'ho emporta, embolicat i guardat a les alforges, si fa el viatge. Però, en tot cas, no es gasta ni un penic si no és estrictament necessari. I avui aquesta crep, a mitja tarda, és una d'aquestes necessitats.

L'acompanya un home, el gendre del seu hostaler. Aquest home no ha parat de parlar des que han sortit de la casa d'hostes. El pare del Hamnet només escolta intermitentment el que li diu –alguna cosa sobre un greuge amb el seu sogre, un dot no satisfet, una promesa incomplerta. En lloc d'això,

ell pensa en la manera com el sol allarga els seus rajos fins a terra, com si fossin escales, a través de l'espai estret que hi ha entre els edificis, i il·lumina el carrer glacejat per la pluja, pensa en la crep que l'espera a la vora del riu, en els espetecs i la intensa olor de sabó que fa la roba estesa sobre seu, en la seva dona, fugaçment, i la manera com se li ajunten i se li allunyen els omòplats idèntics quan es recull el gruix dels cabells, en el cosit que té a la punta de la bota, que sembla que se li ha afluixat, cosa que l'obligarà a passar pel sabater, potser després que s'hagi menjat la crep, tan aviat com s'hagi desempallegat del gendre de l'hostaler i la seva xerrameca gemegosa.

¿I el Hamnet? Ell torna a entrar a la casa estreta, construïda en una cavitat, en un buit. Ara està segur que la gent haurà tornat. La Judith i ell ja no estaran sols. Ara hi haurà algú que sabrà què fer, algú que es podrà encarregar del que passa, algú que li dirà que tot va bé. Entra i deixa que la porta es tanqui sola darrere seu. Crida per dir que ha tornat, que és a casa. S'atura a l'espera d'una resposta, però no hi ha res: només silenci.